

NIEUWE WERELDVOEDSELTOP

Van Rome tot Qatar : debat over de honger in de wereld

"De Verklaring van Rome is voor ons een verbintenis om tegen 2015 het aantal mensen dat honger lijdt op onze aarde met de helft te verminderen... Als iedereen het beste van zichzelf geeft, geloof ik dat wij dit vooropgestelde doel kunnen bereiken en wie weet het zelfs nog beter doen."
1996 – Romano Prodi, toenmalig Italiaans premier en huidige voorzitter van de Europese Commissie, die in Rome de Wereldvoedseltop voorzat.

In 1996, tijdens de Wereldvoedseltop van de FAO (de VN-voedsel- en landbouworganisatie) in Rome gingen de 185 deelnemende landen formeel het engagement aan om te streven naar een universele voedselveiligheid. De FAO stelde voorop dat "de honger bannen niet alleen een nobel ideaal is. De garantie voor een aangepaste voeding en het fundamenteel recht om van honder gespaard te blijven is een kwestie van internationaal recht, dat is opgenomen in de conventies van de rechten van de mens en door de landen van de hele wereld wordt erkend." De verbintenis om het aantal mensen dat honger lijdt met de helft te verminderen tegen het jaar 2015 zou dan ook een meetbaar objectief moeten zijn, met een heel concrete termijn.

Loze beloften

Vijf jaar later moet de FAO echter een toontje lager zingen : tijdens de eerste helft van de jaren negentig was het aantal mensen dat honger lijdt gedaald met 8 miljoen per jaar. Om de FAO-doelstelling te halen zou dit aantal 20 miljoen moeten hebben bedragen. Volgens het laatste rapport over de voedselonveiligheid in de wereld was de eeuwwisseling allesbehalve veelbelovend : in 2000 was er geen enkele tast-

bare verbetering te noteren ten opzichte van de voorgaande balans : "een droevig teken van de onmacht van de wereld om gepast te handelen op een ogenblik van nooit gekende voorspoed". Vijf jaar later zijn de beloften opgeborgen en is het tijd voor de capitulatie : honger wordt aanvaard als een fataliteit in plaats van echt werk te maken van eerder aangegane verbintenissen om het universeel recht op voeding te doen eerbiedigen.

Reeds in 1996 hadden de NGO's zware kritiek op de belof-

te om de honger in de wereld met de helft te verminderen : in naam van de 'Realpolitik' werd het universele karakter van het internationaal recht met de voeten getreden, in een wereld die alle mogelijkheden heeft om het recht op voedsel te verzekeren. 'Realpolitik' wordt dan snel 'laissez-faire' : de - onrechtvaardige - principes van het neo-liberaal model moeten de 'efficiëntste' oplossing bieden.

Efficiëntie betekent : een daling van de honger in 37 landen, maar een stijging in de overige, voornamelijk minst ontwikkelde landen. De internationale gemeenschap toont zich machteloos om de kloof tussen arm en rijk te dichten. Integendeel, deze kloof wordt alsmaar breder. En armoede leidt tot honger.

Honger in de graanschuur India

In India bijvoorbeeld zitten de graanschuuren propvol met 60 miljoen ton. Niettemin lijdt één op drie Indiërs honger, waarvan de meerderheid actief is in de landbouw en voedselproductie. Voedsel produceren en tegelijk honger lijden is een paradox, die maar slechts gedeeltelijk te verklaren valt door natuurrampen of militaire conflicten. Fundamenteeler, is het een direct gevolg van de ineerstorting van de landbouwprijzen, die te wijten is aan de liberalisering van de landbouwmarkten en de dumpingpolitiek van de Europese Unie en de Verenigde Staten. Landbouwers in India ontvangen voor hun arbeid een loon, dat zich onder de armoedegrens situeert. Zij hebben weinig keuze : ofwel blijven ze produceren, ofwel sluiten ze zich aan bij de massa van stedelijke arbeiders, die zich eveneens tevreden moeten stellen met lonen onder de armoedegrens. In beide gevallen blijven ze verstoken van het recht op voedsel.

De diagnose en de remedies

Er bestaat een internationale consensus om de armoede met de helft te verminderen. En wie kan daar tegen zijn? Bij deze consensus horen ook remedies. En de voorgestelde behandeling berust op een absoluut vertrouwen in de liberalisering van de markten, de privé investeringen en de moderne technologie – bijvoorbeeld het genetisch genie. Het resultaat daarvan is een landbouwsysteem, dat steeds verder geïndustrialiseerd wordt. De NGO's die "de Wereldvoedseltop vijf jaar later" van 5 tot 9 november 2001 voorbereiden geloven niet in deze behandeling en deze consensus. Vandaag wordt het fundamenteelste mensenrecht – het recht op voedsel – nog steeds geweigerd aan een immense groep van mensen in de wereld. Voedsel geldt nog steeds als een politiek en economisch instrument. De ongelijkheid tussen de landen van het Noorden en het Zuiden, en zelfs binnen

Rome + 5

Foto : Rik Daze

de landen afzonderlijk, neemt toe. Het landbouwbeleid, de economische en financiële politiek die als remedie gelden, vernietigen de bestaansmiddelen van de boeren. En de politieke verantwoordelijken eisen steeds meer : meer liberalisering, meer markt, meer productiviteit. Daarbij ontkennen ze dat hun remedies eigenlijk aan de basis liggen van de problemen.

Van Rome tot Qatar

Ook de regeringen bereiden zich voor op "de Wereldvoedseltop vijf jaar later", maar tegelijk zijn hun ministers druk bezet met het oog op de vierde ministerconferentie van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), die in november in Qatar plaatsgrijpt (zie bladzijde 10). En

bouwsubsidies – een miljard dollar per dag – hebben als gevolg dat de internationale marktprijzen ver beneden de reële (en duurzame) productieprijzen komen te liggen. De liberalisering van de markten verplicht de landbouwproducenten zich te richten op deze wereldprijzen, terwijl de internationale handel in landbouwproducten slechts een zeer klein deel vertegenwoordigt (10% in het totaal) van de landbouwproductie.

De import van goedkope voedingsproducten ontwricht de plaatselijke markten. In de ontwikkelingslanden moeten veel van deze 'overbodige' landbouwers wijken bij gebrek aan duurzame inkomsten. En zij dreigen morgen deel uit te maken van de steeds groter wordende groep van mensen die honger lijden. Het landbouwbeleid staat overal onder zware druk om zich te plooiën naar de wet-

Zaaigoedbank in Burkina Faso.

Foto : Tineke D'haese

er zijn nieuwe regels in de maak om het aantal 'overbodige' landbouwers – zij die geofferd worden op het altaar van de vrije markt – nog te vergroten. De grote economische machten, de Europese Unie en de Verenigde Staten voorop, maar ook belangrijke landbouwexporteurs, zoals Australië, Brazilië en Argentinië, voeren een verbeterd handelsoorlog om een groter deel van de internationale markt te veroveren. Dat is het wezen van de liberalisering van de markten, die zo gedreven wordt verdedigd door internationale instellingen als de WTO, de Wereldbank of het Internationaal Monetair Fonds. Hun neo-liberaal beleid verplicht de landen ertoe hun landbouwproductie te concentreren in sectoren, die hen zogenaamde "comparatieve voordelen" opleveren. Daarbij wordt dan de voorkeur gegeven aan exportgewassen, waarbij de toch al magere productiemiddelen van de ontwikkelingslanden ten dienste worden gesteld van de belangen van de agro-industrie en de handel. En dat gaat meestal ten koste van de eigen voedselautonomie. De geïndustrialiseerde landen hebben de middelen om deze industrialisering te financieren. Dit beleid leidt tot een regelrechte dumpingpolitiek : hun enorme land-

ten van de productiviteit en dat gaat ten koste van een duurzame landbouwpolitiek en van de eigen nationale ontwikkeling.

Van Rome tot Qatar verdedigen de NGO's en de sociale bewegingen het recht op voedselsoevereïniteit. Dat is het recht van elke bevolking en elke staat om hun eigen landbouw- en voedselpolitiek te bepalen, hun plaatselijke landbouwproductie en –handel te beschermen en te reguleren met het oog op een duurzame ontwikkeling en een echte voedselveiligheid, tegen de bestaande dumpingpraktijken.

De NGO's bepleiten er alternatieven van duurzame productiemodellen en komen op voor het recht op een eerlijke toegang voor iedereen tot de nodige productiemiddelen. En tenslotte eisen ze van de regeringen dat zij zich van de nodige juridische middelen voorzien om het recht op voeding afdwingbaar te maken.

Thierry Kesteloot

(*) Thierry Kesteloot is bij Oxfam-Solidariteit verantwoordelijk voor de campagne 'voedselveiligheid'.